obnosu ve vyšších třídách nežli šesté, je jedním pramenem, který může pro daný účel poskytnouti dosti vydatné prostředky. Vládní návrh odhaduje příjem z tohoto pramene na 478.000 K ročně. Další prostředky k tomuto účelu lze očekávati z přebytků přirážek na správní výdaje vzhledem k příznivému seskupení pojištěnců dle pohlaví a příznivějšímu sestavení přístupu nových pojištěnců dle stáří, nežli při stavbě zákona bylo předpokládáno.

Význam tohoto oboru sociální péče vysvitne ze srovnání s čísly řísko-německého pensijního pojištění. Německý pojišťovací ústav pro zřízence, teprve od r. 1913 existující, měl již r. 1916 k disposici veliký počet lůžek v 39 sanatoriích pro nemocné plicními chorobami, v 34 sanatoriích jiných, zejména nervových, v 16 lázních a 72 nemocnicích a pod. Skutečné výdaje jeho na léčebnou péči činily hned v prvém roce jeho trvání přes půl druhého miliónu marek a stouply v roce 1918 téměř na 13 mil. Počet pojištěnců podrobených léčebnému řízení činil v roce 1913 6802 a v r. 1918 12.719 osob. I v našem státě pensijní pojištění bude musit jíti touto cestou a státi se tak úhelným kamenem sociální hygieny. Bude jeho úkolem přispěti tak k regeneraci soukromých zaměstnanců, útrapami války, jakož i tísnivými poměry poválečnými, zejména vyživovacími ve fysickém i duševním zdraví značně ohrožených.

IV. Návrh novely upravuje též otázku pojištění náhradními zařízeními a označuje ji jako palčivou, následkem nastalého neudržitelného roztříštění v organisaci pojištění. Původní tendence zákonodárcova, aby pensijní fondy před zákonem o pensijním pojišťování již existující a poskytující daleko vyšší zaopatření, nežli zákon pensijní veškerenstvu zaměstnavatelů může ukládati, byly zachovány a aby podnícen byl další rozvoj takovýchto pensijních fondů umožňujících lepší invalidní a starobní zaopatření nežli zákonné, nedošlo přesného výrazu v původním zákoně, kterýž připustil zakládání i takových náhradních zařízení, jež poskytovala jen zákonná minima. Novela z roku 1914 obmezila jen pro budoucnost zakládání nových náhradních zařízení, připouštějíc jen taková, kteráž by poskytovala nároky aspoň o 1/5 vyšší nežli zákonné. Tím ovšem nemohl býti napraven stav nastalý, ježto v r. 1914 bylo již na 800 náhradních zařízení.

Návrh novely v tomto směru má za účel, aby dosavadní roztříštěnost pensijního pojištění v zájmu celku byla odstraněna. Činí tak tím, že odstraňuje náhradní smlouvy (služební smlouvy zajišťující nároky zaopatřovací) vůbec a pro náhradní ústavy předpisuje obligatorně dávky pojistné aspoň o 1/5 vyšší nežli zákonné. Prakticky to bude míti za následek, že velká většina těch ústavů, které dnes poskytují dávky ve výměře zákonné či jen nepatrně nad ni zvýšené, bude nucena likvidovati, čímž přispěje se ke konsolidaci pensijního pojištění.

Pro náhradní smlouvy, k jichž zajištění existovaly již zvláštní pensijní fondy spravované dle zásad pojistněmatematických, a dle kterých zaměstnancům byly zajištěny nároky vyšší nežli zákonné, připouští novela možnost přeměny v náhradní ústav.

Mají tudíž zůstati zachovány ústavy poskytující podstatně více, než zákon může zaručovati a bude moci zaručovati i po sebe pronikavější reformě. Jde tu především o pensijní ústavy jednotlivých podniků a pak určitých odvětví podnikání, jež existovaly z největší části již dávno před rokem 1919 a jež by nedovedlo nahraditi ani oddělení pro pojištění na vyšší dávky u Všeobecného pensijního ústavu z toho důvodu, že jim zaměstnavatelé přikazují ze svých zisků značné, do stotisíců, ba miliónů jdoucí částky, což by v případě zrušení těchto ústavů a přičlenění jejich pojištěnců k Všeobecnému pensijnímu ústavu sotva činili.

Pro náhradní ústavy, které i po novele zůstanou zachovány, zřizuje se obligatorně svaz, jehož účelem jest společný postup v záležitostech, ve kterých by jednotlivý náhradní ústav sám o sobě nemohl vyvinouti zdárnou činnost. Je to zejména obor léčebné péče, kterýž bude v přední řadě předmětem činnosti svazové. Ke svazu může též přistoupiti Všeobecný pensijní ústav, jemuž se vzhledem k jeho zvláštnímu postavení neukládá obligatorně povinnost členství.

Posléze novela upravuje nově převod prémiových reserv při přestupování z jednoho pensijního ústavu ke druhému a vychází při tom ze zásady, že má vždy býti převedena celá prémiová reserva, jež odpovídá získaným pojištěncovým nárokům, tedy případně vyšší nežli zákonná. Převedení reservy musí se použíti k započítání získaných nároků tak, aby přestupující pojištěnec neutrpěl újmy. Stejným způsobem se upravuje převod reservy při přestupu do služby z pojistné povinnosti vyňaté (na př. státní nebo jiné veřejné) a naopak.

Návrh novely pensijního zákona značí tedy v mnoha směrech zlepšení pensijního pojištění a rozšířením pojistné povinnosti na kategorii obchodních pomocníků připravuje půdu k všeobecnému invalidnímu a starobnímu pojištění, k jehož řešení bude nutno v nejbližší době přikročiti.

Rada zem. s. Václav Cícha:

K výkladu § 16. manželské novely ze dne 22. května 1919 č. 320 sb. z.

Článek pana profesora Dra Emila Svobody »Přeměna rozvodu v rozloučení manželství«, uveřejněný v čís. 5. tohoto časopisu jest mi podnětem k této úvaze.

Jsem si toho vědom, že výklad Dra Svobody, jako vynikajícího spolupracovníka při reformě manželské, jest dobře uváženým a proto jen s ostychem přicházím s odchylnými svými názory.

Nelze mi, než plně s ním souhlasiti, že stilisace §u 16. jest nešťastná a přímo ledabylá. Zavíněno to bylo zajisté tím, že před schválením zákona pojaty byly do §u 16. dodatky, které nebyly uvedeny v soulad s ostatním textem, z původní osnovy převzatým.

Jednou z předních vad tohoto textování jest, že nebyly jasně od sebe odlíšeny předpisy pro rozluky manželstev, rozvedených již p ř e d působností nového zákona (rozvody staré) a pro rozluky manželstev, rozvedených teprvé p o jeho působnosti (rozvody nové).

Pročteme-li § 16. pozorně, shledáme, že jednotlivé věty promísené vztahují se jen na rozvody staré, jiné jen na rozvody nové.

I. Ustanovení §u 16. lit. a), odst. druhý, že po uplynutí 3 roků od provedeného soudního rozvodu netřeba k rozluce souhlasu druhého manžela a že není třeba ani nepřekonatelný odpor, ani rozvážnost počinu zjišťovati, jest tak povážlivé, že dlužno je vykládati co nejúžeji a

tak, aby zneužívání jeho pro lehkovážné rozluky bylo co nejvíce znemožněno.

V tomto směru zastávám názor, že zmíněný předpis platí jen pro rozvody staré a nikoliv také pro rozvody nové a to z těchto důvodů:

1. Ze znění §u 16. lit. c), jak to dále v odstavci II. rozvedu.

2. Kdyby zmíněné ustanovení mělo platiti také pro rozvody nové, byla by tím otevřena brána bezdůvodným a lehkovážným rozlukám. Manželé, kteří by zatoužili po změně — a takových manželů vždy dosti se najde — vymohli by si bez obtíží souhlasný rozvod a po 3 létech bezdůvodnou rozluku.

Takového zneužívání zákona nelze však předpokládati při rozvodech starých, neboť tehdy nikdo nemohl se nadíti, že vydán bude zákon, který po 3letém rozvodu bez dalšího dovolí rozluku.

3. Všimneme-li si zevnější úpravy §u 16. lit. a) vidíme, že sestává ze dvou odstavců. Odstavec druhý počíná větou: »Jde-li o manželství před působností tohoto zákona rozvedené . . .«

A hned na to v témže odstavci následuje druhá věta: »Uplynula-li od provedeného soudního rozvodu 3 léta . . .« Jest tedy na snadě závěr, že druhý odstavec tvoří celek a že i pro druhou větu platí podmínka v první větě vyslovená: »Jde-li o manželství před působností tohoto zákona rozvedené . . .«

Soudím tedy, že spornou větu dlužno vykládati tak, jakoby znčla: »Uplynula-li od soudního rozvodu, před působností tohoto zákona provedeného, 3 léta, netřeba k rozluce souhlasu druhého manžela . . . atd.«

Tomuto výkladu nebrání ustanovení §u 18., podle kterého ve sporech o rozluku pro nepřekonatelný odpor jest tento pokládati za prokázaný, uplynula-li 3 léta od provedeného soudního rozvodu; neboť

a) zákon sám ustanovuje další výhradu, totiž »pokud výsledky ústního jednání tomu neodporují«,

b) jedná se v řízení sporném, kde jeden manžel domáhá se žalobou rozluky proti druhému a kde jest ustanoven obhájce svazku manželského, který by jistě všechny pochybnosti o existenci nepřekonatelného odporu soudu přednesl a který proti rozsudku rozluku povolujícímu musí podati odvolání, případně i dovolání. Jest tu tedy garancií dosti, že zmíněné 3leté doby rozvodu nebude pro bezdůvodnou rozluku zneužíváno. Naproti tomu však v řízení nesporném podle §u 16. všechny tyto záruky scházejí.

Také nařízení vlády republiky Československé ze dne 27. června 1919 č. 362 sb. z., jímž provedena byla novela práva manželského, ve článku II. odst. I. zastává názor, že §u 16. lit. a) odst. 2. platí toliko pro manželství, jež byla rozvedena před vydáním novely. Krátký přehled ustanovení §§ 15. a 16. jest tedy tento:

I. Manželství rozvedená před 13. červnem 1919:

a) uplynulo-li od provedeného soudního rozvodu aspoň 6 měsíců, ale méně než 3 léta; tu jest třeba:

α) souhlasu druhého manžela,

β) zjištění se strany soudu, že nejde o bezdůvodnou rozluku,

γ) zjištění, že manželé společenství manželského neobnovili;

b) uplynula-li od provedeného soudního rozvodu aspoň 3 léta:

tu stačí prostě zjištění této doby a že manželé společenství manželského neobnovili; naproti tomu nezjišťuje se ani souhlas druhé strany, ani nepřekonatelný odpor, ani rozvážnost počinu.

2. Manželství rozvedená po 13. červnu 1919:

Tu lze žádati za rozluku teprvé, když uplynul od provedeného soudního rozvodu alespoň rok, ale lhostejno jest, uplynulo-li více let, snad více než 3 léta, neboť vždy jest třeba:

α) souhlasu druhého manžela,

β) zjištění se strany soudu, že jest tu vskutku nepřekonatelný odpor aspoň na jedné straně (judikát č. 793 uveřejněný ve sbírce rozhodnutí jako příloha věstníku pod čís. 793),

γ) zjištění, že manželé společenství manželského neobnovili.

Pro obě skupiny pod čís. 1. a 2. uvedené platí společně:

a) souhlas druhého manžela se předpokládá, jestliže nedostaví se na soud, byv řádně a s upozorněním na následky předvolán (§ 16. lit. b),

b) druhý manžel může zmařiti cestu nespornou, bude-li u soudu tvrditi, že důvodem rozluky není nepřekonatelný odpor, nýbrž příčina jiná (ve skupině 1. a) a ve skupině 2. ovšem také odepřením svolení k rozluce) § 16. lit. c).

Co se týče kontroversy ohledně výkladu §u 16. lit. a) druhý odstavec, můžeme se těšiti aspoň tím, že nové a alespoň 3 roky trvající rozvody praktickými pro rozluku se stanou až po 13. červnu 1922, do které doby — tak doufejme — celá materie manželského práva znova a jasněji bude upravena.

II. A nyní o nešťastné stilisaci §u 16. lit. c). Předpis tento zní: »Nejde-li o manželství před působností tohoto zákona rozvedené a nesouhlasí-li druhý manžel s rozlukou nebo tvrdí-li jiné důvody nežli nepřekonatelný odpor, soud odkáže žadatele na pořad práva.«

Tedy a contrario, jde-li o manželství před působností tohoto zákona rozvedené a nesouhlasí-li druhý manžel s rozlukou, nemůže soud věc tuto vyříditi vůbec, neboť žadatele na pořad práva odkázati nemůže a bez souhlasu druhé strany rozluku povoliti nesmí (§ 16. a), b). Uvedl jsem již ve svém článku v Právníku 1919 str. 235, že v § 16. lit. c) původní osnovy nebylo věty: »Nejde-li o manželství před působností tohoto zákona rozvedené« a že věta tato byla tam dodána teprvé pak, když do § 16. lit. a) odst. druhý vsunuta byla věta: »netřeba k rozluce souhlasu druhého manžela«, protože bylo nutno oba předpisy uvésti v soulad.

Soulad tento ovšem špatně byl zjednán, ale byl by býval zjednán, kdyby sporná věta zněla takto: »Nejde-li o manželství před působností tohoto zákona **již nejméně 3 léta rozvedené** a nesouhlasí-li druhý manžel . . .«; neboť tím bylo by vyjádřeno, že při starých rozvodech, nejméně již 3 léta trvajících není vůbec třeba souhlasu druhého manžela a že nemá tedy místa odkázání žadatele na pořad práva, jak tomu býti musí ve případě nesouhlasu při rozvodech před 13. červnem 1919 povolených a méně než 3 léta trvajících, a při rozvodech nových vůbec. Podle mého dohadu byla tedy ona slova »nej-

méně 3 léta rozvedené« omylem vynechána. Avšak přece ze znění § 16. lit. c): »Nejde-li o manželství **před** působností tohoto zákona rozvedené... jest vidno, že zákon v § 16. lit. a) druhý odstavec, druhá věta (3letý rozvod) měl na mysli jen rozvody před 13. červnem 1919 povolené.

III. Úplně souhlasiti nutno s Drem Svobodou, že proti rozvedenému manželovi, jehož pobyt není znám, nelze provésti rozluku v řízení nesporném snad proti curatori absentis, neboť jde tu o ius personalissimum a kurator nemohl by za nepřítomného manžela k rozluce svoliti, právě tak jako by nemohl svoliti k dobrovolnému rozvodu.

Proti manželovi nepřítomnému bylo by snad lze domáhati se rozluky jen cestou sporu, ačkoliv i to jest pochybné. Otázka tato vyžadovala by však zevrubnějšího pojednání.

*

(Do slov redaktorův.)

K tomu podotýkám: Jest dvojí hledisko, se kterého možno posuzovati sporné místo v zákoně. Prvé — de lege lata — hledí učiniti chybný zákon alespoň snesitelným v praxi. S tohoto hlediska má pravdu úvaha, kterou zde otiskujeme. Neboť se snaží zmírniti bezpráví, obsažené ve formulaci §u 16. a) druhého odstavce. Ale druhé stanovisko — de lege ferenda — musí ukázati celé nebezpečí, obsažené v nejasné formulaci zákona, aby vynutilo její zákonodárnou změnu k lepšímu. Toto stanovisko jsem zaujal ve své stati a tvrdím, že lze plně obhájiti můj výklad, dle něhož první (podmínečná) věta odstavce druhého neomezuje dosahu poslední věty, začínající slovy »Uplynula-li od provedeného soudního rozvodu 3 léta«, neboť zákonodárce mohl velmi snadno vsunouti slovo, které by vyjadřovalo stejné podmínění poslední věty (na př. »uplynula-li... tři léta a jde-li o rozvod, povolený před působností tohoto zákona«) — ale neučinil toho. Mimo to třeba uvážiti, že i v původním znění (v osnově) byly věty tyto vedle sebe (»Jde-li o manželství... uplynula-li od provedeného...) aniž podmínka prvá (rozvod starý) platila pro větu druhou (každý rozvod starší tří let možno rozloučiti bez důkazu odporu a rozvážnosti, ježto právě v tříletém odloučení, které rozporu nezhojilo jest již důkaz podán). E. S.

O výkladu zákona o zajištění půdy drobným pachtýřům.

K zákonu ze dne 27. května 1919 č. 318 sb. z. a n.*) vydalo ministerstvo spravedlnosti výnos ze dne 26. listopadu 1919, č. 28.858/19, v němž sděluje především, že předložilo vládě k rozhodnutí hlavní dvě sporné otázky, totiž:

a) je-li výrazem »církevní statek« v § 1. zák. míněno pouze jmění kostelní nebo obroční nebo oboje a

b) má-li při určení ceny podle § 8. zák. býti přihlíženo k devalvaci nebo má-li cena přejímací býti stanovena podle cen z r. 1913 bez ohledu na devalvaci v nynější hodnotě korun, a slibuje, že další bude soudům oznámeno nebo doplnění zákona navrženo.

Ostatní učiněné dotazy zodpovídá za souhlasu zúčastněných ministerstev takto:

1. § 1. zák. praví »pachtýř zemědělského pozemku«. Ustanovení to vykládá se různě dovoláváním se § 2. záborového zákona ze dne 16. dubna 1919, č. 215. sb. z. a n. a vylučují se podle něho pastviny z pojmu zemědělského podniku. Bylo dále poukazováno na to, že pole mají meze, zarostlé travou, které bývají zapsány v katastru a v pozemkových knihách jako samostatné parcely a označeny jako pastviny, mají-li značnější výměru. Vzešly pochybnosti, zdali i na tyto pastviny vztahuje se zákon, zvláště tím, že v jednom okresu byly požadovány pozemky bez bližšího označení mezí, takže vlastník, jemuž by byly vykoupeny ostatní pozemky, podržel by jedině pruhy ½ až 1 m široké a několik set m dlouhé.

Podle zákona rozhoduje skutečný stav; pachtýř má nárok i na příslušenství a mez tvoří takovou hospodářskou součást pozemku, že nelze ji často ani oddělit a hospodářsky by to bylo také pochybeno.

V § 2. záborového zák. jest řeč o zemědělské půdě a v závorce uveden jest způsob vzdělávání. Zemědělským pozemkem jest však podle mínění ministerstva spravedlnosti i pastvina, jsouc stejně jako jiné věnována určitým zemědělským účelům. Mez jako taková není samostatným hospodářským celkem, a jsouc oddělena od pozemku, nemá pro vlastníka významu, kdežto pro nabyvatele příslušného pozemku má hospodářský i právní význam. Proto nebude překážky, aby jak o pastvinách jako samostatných větších parcelách, tak i o mezích označených jako pastviny bylo rozhodováno podle zákona o zajištění půdy drobným pachtýřům a aby meze s poli a p. byly požadujícím přiznány. Tomu nasvědčuje i ustanovení § 5. zák.

2. Ustanovení §u 3 »nárok přísluší jen pachtýři, který pozemek sám nebo s rodinou obdělává« zavdalo pochybnosti o tom:

a) má-li nárok jen dělník, zemědělec a nikoliv i na př. řemeslník a p., který obdělává pozemek vedle svého povolání,

b) upírá-li se nárok nájemcům, kteří drží si čeleď a její pomocí pozemek obdělávají,

c) má-li nárok pachtýř nebo podpachtýř, když onen sám pozemek neobdělává.

Ministerstvo soudí, že tu není rozhodno povolání, nýbrž faktický stav, obdělávání pozemku. Třebas by neměl vlastního potahu, stodoly a p., může pachtýř sám nebo s rodinou pozemek obdělávati a tím míti na něj nárok. Podobně nemusí býti překážkou, má-li zjednanou čeleď a pracuje-li s ní nebo za její pomoci na pozemku. Ten ovšem nebude míti nároku, kdo o pachtovaný pozemek sám se nestará. Tak zejména, dal-li jej dále do podpachtu, nevzdělává jej sám nebo s rodinou, pozbývá nároku, kdežto podpachtýř nárok na něj má, jsou-li tu ostatní podmínky. Oprávnění to bude nutno posuzovati podle konkretního případu. Podle § 1098. o. z. jest ovšem vyloučen podpacht jen, je-li to na škodu vlastníkovu nebo byl-li ve smlouvě výslovně zakázán. Poněvadž však zde půjde o dlouholetý pacht, pokud se týče podpacht (od 1. října 1901) a rozhoduje faktický stav, tedy lze předpokládati, že vlastník pozemku o podpachtu věděl, a nelze hleděti k ustanovení § 1098. o. z. Ovšem musil by podpachtýř míti pozemek k užívání alespoň od 1. října 1901. Dostal-li jej do podpachtu mezi dobou, nemá na něj nároku, poněvadž neuplynula lhůta, pachtýř pak sám pozbyl nároku podle §u 3. zák., poněvadž sám pozemku neobdělával.

3. Prodej trávy na stojato nebo posečené není pachtem (§ 1091. o. z.), byť se trávy dostávalo téže osobě (§ 1., odst. 3. zák.).

Co se týče pachtýřů, kteří si spachtovali větší parcely a pak je rozdělili jiným osobám do užívání, jest podle náhledu ministerstva poměr tento. Byla-li parcela rozdělena na určité dílce, jsou užívatelé jich podpachtýři a pokud jsou tu podmínky zákona (doba, výměra, obdělávání pachtýřem), mají nárok požadovati dílce jimi používané. Původnímu pachtýři nebude příslušeti nárok proto, že pozemku sám neobdělával, leda na dílec, který si ponechal a obdělával. Při tom lze přihlížeti ku střídání pachtu podle §u 1., odst. 3. Nepřihlásil-li se podpachtýř některého dílce, nelze jej požadovati pro původního pachtýře nebo jiného; vadí tu, že jej neobdělávali (§ 3.). Aby několik osob nedílně spachtovalo parcelu, bude se vyskytovati asi řídčeji. Možno to bude při spoluvlastnictví usedlosti, s níž se připachtovaný pozemek obdělává nebo snad při pastvinách. Spoluvlastníci se tu počítají podle §u 3. za osobu jedinou a dlužno tedy podle toho posuzovati výměru. Pro jiné spolupachtýře toto ustanovení neplatí a měli-li tedy nedílně spachtovaný

---

*) Viz článek Dra Jar. Heinitze »O zajištění půdy drobným pachtýřům«, otištěný v prosincovém čísle tohoto časopisu na str. 3—7.